

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА IX

БРОЈ 9

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR IX
VOLUME 9

Accepted on December 25th 2020, at the 8th meeting of the SASA
Department of Language and Literature

Editor-in-chief
academician
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2021

ISSN 2335-0121

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА IX

БРОЈ 9

Примљено на 8. скупу Одељења језика и књижевности
од 25. децембра 2020. године

Уредник
академик
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2021

© Српска академија наука и уметности, 2021

Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области наука и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године. Од октобра 2011. године уредник Трибине је академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Годишњак Трибина Библиотеке САНУ покренут је 2013. године. У првом броју донет је целовит преглед приказаних књига у Салону САНУ од 1991. до јуна 2011. године, а потом, у хронолошком низу, текстови казани на Трибини од новембра 2011. до краја 2012. године. У другом броју штампани су текстови са Трибине из 2013. године. У трећем броју објављени су текстови са Трибине из 2014. године. У четвртном броју су текстови са Трибине из 2015. године. У петом броју су текстови са Трибине из 2016. године. У шестом броју су текстови са Трибине из 2017. године. У седмом броју су текстови са Трибине из 2018. године. У осмом броју су текстови са Трибине из 2019. године. У деветом броју су текстови са Трибине из 2020. године.

Прилози се објављују без измена. Дати су наслови где их није било на саопштењима.

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ
28. I 2020 – 3. XI 2020.

Уредник
академик Миро Вуксановић

Стручне сараднице
Биљана Јоцић
Стасја Церовић

САДРЖАЈ

<i>Изабрane њесме : (1953–2017) / Љубомир Симовић</i>	9
<i>Свејтомир Арсић Басара / [ауџори њексџова Оља Јеврић, Никола Мирков, Зоран Маркуш ... и др.]</i>	31
<i>Свејтомир Арсић Басара : рагови 1998–2018 / [ауџори њексџова Никола Кусовац, Оља Јеврић, Никола Мирков ... и др.]</i>	31
<i>Зборник са научној скуџа њоводом њедесетџ година од смрџи академика Милуџина Радовановића / уредници Радомила Пеџановић, Драџослав Маринковић</i>	41
<i>Криџичка лисџа врџа васкуларне флоре Србије. 1, Lycopodiopsida, Polypodiopsida, Gnetopsida, Pinopsida и Liliopsida / [Марџан Никеџић, Гордана Томовић] ; уредник Владимир Сџевановић</i>	41
<i>До фисџје, о фисџји и о ураниџуму / Шџејан С. Миљанић, Јелена Раџић-Перић, Миљенко Перић ; уредник Владимир Сџевановић</i>	41
<i>Периодизациџа нове срџске књижевносџи : њоводом 150. годишњџице рођења Павла Поџовића (16. IV 1868 – 4. VI 1939) / уредник Злаџа Боџовић</i>	63
<i>Јужнословенски филолоџ. Књ. 75, св. 1 / џлавни уредник Раџна Драџићевић</i>	63

<i>Српски дијалектолошки зборник. Књ. 65/2, Речник говора Лужнице / Љубисав Ћирић ; главни уредник Слободан Ремешић</i>	<i>63</i>
<i>Краљевство и архиепископија у српским и поморским земљама Немањина : шемањски зборник у часи 800 година пролашења краљевства и аутокефалне архиепископије свих српских и поморских земаља / уредници Љубомир Максимовић, Срђан Пиривајирић</i>	<i>79</i>
<i>Државни поредак : суверенитет у времену глобализације : зборник / уредник Александар Косић</i>	<i>95</i>
<i>Зборник радова Византолошког института. Књ. 55 и 56 / уредници Љубомир Максимовић, Бојана Крмановић</i>	<i>107</i>
<i>„Е, е, шта је то?“ : евнуси у војном врху византијског царства : (780–1025) / Бојана Крмановић</i>	<i>107</i>
<i>Владимир Д. Ласкарев – животи и дело : поводом 150 година од рођења / уредници Видојко Јовић, Мери Ганић</i>	<i>121</i>
<i>Стеван Бошковић – животи и дело : поводом 150 година од рођења / уредници Видојко Јовић, Саша Бакрач</i>	<i>121</i>
<i>Геохазард у Србији у 21. веку : знање је најбољи бедем против сихије / уредник Владица Цвеиковић</i>	<i>121</i>
<i>Одабрана поглавља из урологије / главни уредник Јован Б. Хаџи-Ђокић ; коуредници Миодраг Ж. Аћимовић, Драгослав Т. Башић</i>	<i>131</i>
<i>Стефан Немања – претходници Симеон Мироточиви : зборник радова у два тома / уредник Милан Радујко</i>	<i>141</i>
<i>Именик аутора, уредника и говорника</i>	<i>155</i>

Изабране песме : (1953–2017) / Љубомир Симовић ; песме изабрао аутор. – Приједор : Град Приједор, 2019 (Едиција „Овјенчани“)

Поздравна реч: академик Владимир С. Костић, председник САНУ

Уводна реч: академик Миро Вуксановић, уредник Трибине

О песмама говорио: проф. др Радивоје Микић

Песме казивао: академик Љубомир Симовић

У Београду, уторак 28. јануар 2020. у 13 часова

ПРВО ИЗДАЊЕ САНУ У 2020. ГОДИНИ

Поштовани часници, академици и гости САНУ, с поздравом и задовољством отварам нашу Трибину, 162. по реду откако делује под тим именом и откад имам част да је уређујем и водим њен програм. Редовно приказујемо нова издања САНУ, њених чланова и института, а већ осам година, у јануару, као прво издање САНУ, излази годишњак Трибине Библиотеке САНУ. Управо је објављен нови број, на 350 страница, са саопштењима са двадесет и једне трибине колико их је било у 2019. години, на којима су приказане тридесет и две књиге и научна зборника, о којима је говорило педесетак академика, професора универзитета и доктора наука.

У 2019. години, на Трибини Библиотеке, о капиталним и другим издањима, говорили су академици Владимир С. Костић, Нада Милошевић-Ђорђевић, Драган Шкорић, Александар Лома, Михаило Војводић, Љубодраг Димић, Љубиша Ракић, Матија Бећковић, Јасмина Грковић-Мејџор, Часлав Оцић, Предраг Пипер, Владимир Стевановић, Тибор Варади, Стеван Пилиповић, Василије Ђ. Крестић, Нинослав

Стојадиновић, Теодор Атанацковић, Градимир В. Миловановић, Зоран В. Поповић, академик МАНУ Таки Фити, академик АНУРС Слободан Реметић, дописни чланови САНУ Јован Делић, Слободан Грубачић, Зоран Пауновић, Славенко Терзић, Мира Радојевић, дописни члан МАНУ Марјан Марковић, професори универзитета Милован Митровић, Петар Булат, Војислав Јелић, Ненад Ристовић, Александар Раствовић, Зорица Несторовић, Славица Ђукић Дејановић, Мирјана Рашевић, Радан Џодић, Татјана Пекмезовић, Томислав Јовановић, Драгана Ђњатовић, Слободан Антонић, Татјана Суботин-Голубовић, Рајна Драгићевић, Душан Ковачевић, Бошко Сувајџић, Жарко Мијајловић, доцент др Верица Јовановић, доктори наука Марко Недић, Виктор Савић, Биљана Сикимић, Драгољуб Ацковић, Софија Божић, етнолог Драгомир Антонић и госпођа Мара Тијанић-Вујовић.

Наслови приказаних књига, имена учесника и распон њихових научних и уметничких области показују да прво издање САНУ у овој години има посебан значај.

Чули сте прво обавештење о првом нашем овогодишњем издању, на првој Трибини која је у целости посвећена поезији академика Љубомира Симовића, књизи песама у његовом избору, о којој ће говорити професор Радивоје Микић, а прву реч, поздравну, као и сваке године на почетку новог циклуса посвећеног новим издањима казаће председник САНУ академик Владимир С. Костић.

(Реч уредника)

М. В.

Владимир С. Костић

ПОЗДРАВНА РЕЧ

Поштовани чланови Српске академије наука и уметности, госпође и господо, извињавајући се због свог уњкавог гласа, задовољство ми је да данас поздравим почетак програма Трибине Библиотеке за 2020. годину. Циклуси у биологији унутар групе људи али и појединаца имају дубоко значење. Ако ништа друго, понављање одређених образаца као да потврђује осећај извесности, а извесност је основа сигурности да се понешто нашим не претерано сигурним животима ипак одвија по неком скривеном незаобилазном реду што нам на крају крајева омогућава да планирамо. Да је такав случај са Трибином Библиотеке илуструје осми број годишњака који на 350 страна сведочи о томе шта је све саопште-

но на 21 трибини које су одржане 2019. године и на којима су приказане књиге и зборници радова чланова САНУ из потпуно различитих области. Добро је такође да Трибина 2020. године почиње књигом нашег великог песника Љубомира Симовића под насловом *Изабране ѿесме*. Ако је песме спречивши нас и не питајући сам изабрао, ред је да нам их сам и прочита. Поезија Љубомира Симовића уводи нас у један сасвим посебан свет за који је тешко, још боље, немогуће рећи да ли је стваран или нестваран. Оно што можемо и што чинимо читајући Симовићеве стихове јесте да непрестано прелазимо са једне на другу страну лако постављених супротности задовољни што избегавамо избор који не би решио ни једно од наших тренутних тешкоћа.

Да би нам омогућио то задовољство, Симовић је, како сам каже, принуђен да тражи реч:

„Да постоји ван нас ко биће! О како
 Да нађем реч која дажди или гори или цвета,
 У којој над морем корабља плови полако
 Претоварена рудама и плодовима лета.

 Како да нађем реч у коју могу да посадим
 Дрво или жито, реч у којој рибе плове,
 Реч којом ребра грејем или тело хладим,
 Коју без помоћи руку и ногу не могу уста да прослове!“

Тако за све незахвалне и данас пева човек који је преживео све, како сам каже:

„Издају, заседу, превару, пљачку,
 потере, ловце и ловачке псе,
 пакости и завист, мржњу убилачку,
 потпору, похлепу и намере зле,

руски логор, тамницу немачку,
 брата што удара не гледа где,
 мацке у Ваљеву, вешала у Чачку,
 метак за *га*, конопац за *не*.“

Дакле, човек који је преживео све, загладан у тачку, у ону све даљу, све сјајнију тачку која обухвата и садржи све. Какву тачку, питају наглуви међу нама. Како је сам дефинисао – упоришну тачку Љубомира Симовића.

Радивоје Микић

„ОНО ШТО ТРАЈЕ ЗАСНИВАЈУ ПЕСНИЦИ“

Када се 2017. године у антологијској едицији „Десет векова српске књижевности“, под редним бројем 93, појавила књига насловљена једноставно *Љубомир Симовић*, као прва књига живог аутора у тој едицији, то је, само по себи, било догађај у нашој лепим догађајима све сиромашнијој култури, али је, што је много значајније, то била и прилика да се стваралаштво Љубомира Симовића посматра у једном врло широко заснованом контексту који не образују само савременици, међу које најчешће смештамо оне о којима ми данашњи говоримо, већ и најзначајнији писци свих епоха које улазе у склоп српске књижевности. А чињеница да је у том избору Симовић представљен као песник, драмски писац и есејиста, указује и на то да је реч о некоме ко не само што заузима врло високо место у српској књижевности, већ и некоме ко се, попут наших највећих писаца из периода између два светска рата, лако и поуздано креће преко граница књижевних родова и врста. А и у том избору нису могле бити представљене све области у којима је Љубомир Симовић српској књижевности и култури дао велики допринос, будући да су изван избора остала Симовићева дневничка, путописна проза, његова „хроника, која је повремено роман, или роман, који је повремено хроника“ *Ужице са вранама*, једнако као што ту нема његових тумачења дела ликовне уметности, нити његових моралистички интонираних текстова о нашем јавном и културном животу, које Симовић исписује већ деценијама.

И кад се изоставе тако важни састојци једног књижевног опуса, а тај опус опет, и то у антологијском избору, захвати три важна подручја књижевног израза, то може значити само једно: у питању је неко од оних књижевних имена која се уписују на највиша места у култури једног народа. Повод за наш данашњи сусрет је опет један избор, овога пута само из песничког опуса Љубомира Симовића. Он има, ако се тако може рећи, двоструку вредност – корпус из кога се бирало је читав песнички опус Љубомира Симовића, како је испод наслова књиге и означено, а избор је направио сам песник. Дакле, имамо прилику да видимо једно самовредновање, које је тим значајније што га је извршио песник који се одлично сналази у улози критичара, о чему сведочи књига *Дуило гно*, књига која је, од издања до издања, имала све шири обухват, све већи број репрезентативних тумачења дела српских писаца, у распону од старе српске књижевности до поезије Милосава Тешића. А повод за овај избор Симовићевих песама је била Награда

„Козара“ у оквиру Књижевних сусрета на Козари 2000. године. Свима је јасно да је овде реч о мимикрији, пошто је у основи свега одавање заслужене почести великом српском песнику Скендеру Куленовићу, али је његово име заклоњено именом планине која у историји српског народа носи велики а трагички интониран симболички потенцијал. Недавно је покренута и едиција „Овјенчани“ у којој се појављују избори песама награђених песника. А један од њих је и ова књига изабраних песама Љубомира Симовића, која се од других књига у овој едицији разликује и по томе што је Симовић, за разлику од других песника, у њу унео само три фотографије и један цртеж, желећи и на тај начин да свом песничком делу да предност над свим оним што мора бити и остати споредно, чак и кад има документарни карактер.

Пошто је Љубомир Симовић безмало седам деценија један од оних песника који постојано привлаче пажњу и читалаца и критике, о њему је написано много уистину добрих критичких и есејистичких текстова, ти текстови су се, током претходних година и деценија, нашли у корицама засебних књига и зборника критичарских радова, али о овом песнику и једном важном сегменту његовог опуса говори и необична књига *Од поезије од случаја*, коју је приредио песник Слободан Зубановић, а објавио „Службени гласник“ 2010. године, а коју смо, под притиском ефемерних дневних догађаја, склони да заборавимо, да изгубимо из вида и то не само њу већ и њено шире значење. Та књига нас најпре подсећа на чињеницу да смо осамдесетих година прошлог века и као култура и као друштво пролазили кроз једно драматично раздобље у коме је књижевност, а посебно она њена грана која се увек прва пружала ка будућности, ка ономе што долази, због чега је у доба авангарде, по тачним речима Гиљерма дел Тора, и посматрана као лабораторијска књижевна област, а реч је, наравно, о поезији, имала статус какав данас нема и који више, сасвим је очигледно, неће добити. Осамдесетих година прошлог века две песничке књиге, *Вунена времена* Гојка Ћога и *Источноци* Љубомира Симовића су постале повод не само за крупне и драматичне расправе, већ и за стављање у погон различитих инструмената друштвене, посебно политичко-идеолошке моћи. А Љубомир Симовић је један од наших ретких песника који су често привлачили пажњу оних који се књижевношћу не баве али осећају потребу да у књижевним питањима арбитражују, увек на штету саме књижевности и оних који је стварају. Кад је о књизи *Источноци* Љубомира Симовића реч, редакција *Књижевних новина* у којој је она објављена као сепарат је, на иницијативу тада тако важног издавачког савета, била смењена, сам аутор је, доста дуго, трпео ону врсту оспоравања која своју политичку суштину тежи да маскира тобожњом бригом за судбину и улогу саме књижевности коју је, ето, по-

чео да злоупотребљава нико други до онај који је ствара. И мада је било озбиљних и храбрих тумача књижевности који су, уз доста ризика по себе, стали у одбрану Симовићеве поезије, природа аналитичких фалсификата је била таква да је и сам песник, у писму Милутину Петровићу, смењеном главном и одговорном уреднику *Књижевних новина*, указујући на природу аналитичких подвала којима се служе они коју нападају његову књигу, дао оно тумачење песме „Мркла јесен“ које је узорно за сваки облик одговорне херменеутике књижевности. Наиме, указујући на то да они који из идеолошког хоризонта тумаче његову песничку књигу, слику света у песми „Мркла јесен“ свде на некакву, само за њих видљиву, „песимистичку помрчину“, Симовић жели да покаже и како и зашто идеолошки оквир неизбежно сужава аналитичко поље. А сужава га не само погрешним разумевањем семантике текста већ и тако што из песме изоставља један део. Идеолошки настројени критичари, показује нам Симовић, ову песму не посматрају као целину, јер, ако би тако чинили, видели би да су у њој опониране две семантичке компоненте, прва, у којој је реч о томе како „Не може / да се дише / од мрака“, о томе како „Нико се не нада ни шибици на истоку / а камоли звезди или зори“, и друга, у којој се јавља домаћица која „скупивши сукњу међу колена, клечи / пред отвореним шпоретом, / и, као свитац који се пали и гаси, / њено лице на махове се озарује / жаром, у који дува да га разгори“. И као што је књига *Источнице* у доминантном тематском току испевана као једна разграната химна женском принципу који је виђен као носилац животворности, као творац и оличење оне лепоте живота због које у јесен „богови силазе са неба и облака, / божанско за овчарско мењају име и презиме, / бацају муње у трње, узимају овчарски штап / и, планинама лутајући, траже / зимницу и жену уз коју ће да презиме“, тако се и у овој песми, каже Симовић, може видети, ако поглед, наравно, није идеолошки замућен, да је жена која клечи пред шпоретом и ложи ватру, и која је тим својим „отпором мраку озарена“ нешто што је, у семантичкој равни, апсолутни опозит ономе што су идеолошки инспирисани критичари назвали „песимистичка помрчина“.

А Љубомир Симовић је могао да овако добро укаже на оно што би иоле озбиљни проучаваоци књижевности назвали унутрашњом композицијом песме, распоредом тематско-смисаоних тонова у њој, зато што је баш он написао изванредни оглед „Заветна песма Милоша Црњанског“, у коме је показао како је наш велики песник компоновао једну од највећих лирских творевина српске књижевности, „Ламент над Београдом“. И у поеми Милоша Црњанског, по тачном запажању Љубомира Симовића, постоје два тематско-смисаона тока. У једном се лamentsира над пролазношћу и пропадљивошћу животне материје и људског бића

као носиоца те материје, док се у оном другом току пева химна лепоти и непролазности, химна онеме што не подлеже разоритељском дејству времена, а што симболизује Београд. И кад би се тумачење поеме svelo само на онај први тематски ток, Црњански би нам се указао као песник који превласт даје нихилистичкој слици света и живота, а такво тумачење би осиромашило „Ламент над Београдом“. А и само овај детаљ је довољан разлог да Симовићевим тумачењима српске поезије, макар и само узгред, искажемо заслужену похвалу, али ће нам баш овај детаљ омогућити и да лакше видимо оно што карактерише његову поезију. Говорећи о потреби сваког правога песника да се напије „прве воде“, односно да у своје дело уведе прве слике и митолошко језгро које чини основу сваке културе, Љубомир Симовић нам је указао и на разлоге због којих је у свом триптихону „Епитафи са каранског гробља“, коме у сваком избору Симовићевих песама претходи „Балада о обичном човеку“, написана сада давне 1953. године, свом лирском јунаку Тиосаву, „сину Миљка и Стамене“, подарио жељу да „живи макар претворен у жабу боже прости макар / претворен у дрво зелено“.

Једном речи, и мали Тиосав је, као и Симовићеве лирске јунакиње из *Источница*, речено језиком наше епске песме, заточник постојања, поклоник живота сведеног макар на сасвим елементарне облике. А то значи да је Љубомир Симовић, на самом почетку свог песничког деловања, показао да ће живот и сви његови облици увек бити у средишту сваког песничког подухвата, да ће они обликовати подлогу са које се полази и у сасвим очигледно и успоменама обележене слике из доба „окупације Ужица“, једнако као што ће се и разграната химна „планети Дунав“ заснивати на потреби да се један од праелемената, вода, претвори у подручје дејства оне песничке имагинације која тежи да открије оно што је основа самог постојања, оно што је његов елементарни облик. У више него сложенем, тематским и смисаоним акцентима изнутра густо премреженом песничком опусу Љубомира Симовића, који је настајао у распону од педесетих година прошлог века до данас, када је на песниковом радном столу рукопис „Риба са два репа“, из кога су прве песме објављене 2015. године у часопису *Корац*, могу се уочавати различите фазе. А те фазе су, условно речено, усклађене са Симовићевом потребом да представи она, како Нортроп Фрај каже, „два нивоа природе. Доњи је свакодневни, физички свет, који је по теологији, доживео ‘пад’; горњи је божански уређен поредак, који је постојао у Рају пре Пада, и који се одсликава у класичном и бетијанском миту о Златном добу“. И мада ова два нивоа природе код Симовића видимо опонирана не само у његовом певању о „доњем“ и „горњем граду“, на једној страни, у страшним ратним призорима, бесмисленим погиби-

јама, попут оне капетана Шуљагића или учитељице из Таора, где се не виде они који доносе зло и погибију али се види зло и погибија, мада ратни ужас у Симовићевим песмама не сагледавамо само кроз оно набрајање погибија унето у песму „Извештај“ или кроз свођење егзистенцијалног хоризонта на оно што је иако ситно сам симбол постојања, као у лирској минијатури „Видик у Аушвицу“, а на другу страну су смештене слике онога што је већ само по себи страшно, што у себи скрива демонско лице, као што су актери збивања у вишеделној песми „Крчма на Кондеру“ или натуралистички призори укључени у поему „Субота“, призори који као да су припремани за приповетку или роман који би у своје средиште желео да постави ону животну реалност која истину може бити оличење баш тог „свакодневног, физичког света“.

И кад год је реч о песничком опусу који је сложен на онај начин на који је сложен песнички опус Љубомира Симовића, издвајање ма које тематске или морфолошке целине нужно води ка опасности од губљења увида у природу самог песничког опуса, пошто, примера ради, демонска позорница из песме „Крчма на Кондеру“ не треба да нам сакрије да је циклус „Кондер“ резултат Симовићеве митопоетске делатности, настојања да се један особен амбијент чији је симбол врх на Јеловој гори преведе на једну вишу раван и сагледа као *axis mundi*, да се, другим речима, у основи сакрализује и да се тако читаоцу пружи прилика да види песничку имагинацију у непосредном дејству – она полази од стварног пејзажа и у њега потом укључује све оно што је неопходно за трансформацију профаног. А много је примера увођења сфере сакралног у тематско градиво Симовићевих песама. Нема сумње да је врхунац тог смера Симовићевог песништва, чији су важни састојци обраћања свецима, у распону од Светог Саве до Јоаникија Девичког, молитва „Десет обраћања Богородици Тројеручици хиландарској“, тај бриљантни образац врхунске лирске реторике и слика које јој дају потребну снагу високе симболизације. Не само што ову песму треба сагледавати у оном оквиру који образују песме као што је „Молитва заспалом Господу“ Арсенија Чарнојевића, повезана са једном трагичном епизодом из историје нашег народа, на једној страни, и песма „Шапат Јована Дамаскина“ Ивана В. Лалића, која у молитвени ток српског песништва уводи метапоетски аспект, оличен у тежњи да се чудо види као врхунац самог принципа стварања, на другој страни, већ у овој великој песми треба видети и резиме метафизичких токова српске поезије од П. П. Његоша до наших дана. А то значи да је Љубомир Симовић песник у чијем се песничком опусу може срести из нашег времена изведена тачка гледишта на неке од великих тема српске књижевности у целини. Једна од тих тема је онај пркосни, херојски аспект нашег бића о коме је тако уверљиво, из

перспективе романтичарске поетике, говорио Ђура Јакшић. А из хоризонта једног другачијег доба Љубомир Симовић изводи тачку гледишта у својој амблематској песми „Балада о Стојковићима“. Та песма о инату и са инатом повезаним пркосом своју снагу добија не из тога што би преузимала Јакшићев херојско-патетични родољубиви тон већ из тога што том тону супротставља тако потребну гротеску и иронију, те резултате свести да неке вредности више нису тамо где су до недавно биле. А да је уистину тако потврђују и Симовићева „Ругалица о вину“ и друге песме у којима је свет вредности изнутра заљуљан.

Не тако давно, Ортега и Гасет нас је, у својим „Мислима о роману“, уверавао да „умјетничко дјело више живи од облика него од грађе“. Ако то, по његовом уверењу, важи за роман, онда таква претпоставка у још већој мери мора да се односи на поезију. А кад се са те стране гледа на поезију Љубомира Симовића, јасно се види да је реч о песнику који се подједнако добро сналази у простору лирске минијатуре и у циклусној целини коју чини велики број песама. Те песме може обједињавати и један лирски сиже и може бити укључено више сижејних линија и тачака гледишта, као што је случај баш са „Источницама“, у којима се стално мења тачка гледишта, једнако као што Симовић подједнако успешно користи и везани и слободни стих, проналазећи простор за оно што је поезији неопходно, а то је савладавање тешкоћа које намеће сам облик, у сфери слагања или контрапунктирања семантичких тонова. Оно што су бројни неоавангардни песници претварали у читаве програме, настојећи да образложе потребу да се изађе из језика и уђе у свет чистих знакова, Љубомир Симовић такође успут остварује у вишеделној песми или поеми „Portus regius“. Али важније од тих облика песничког мајсторства код Симовића је нешто друго. А грађу за то друго и другачије у заснивању лирског говора Симовић тражи и у простору онога што би се морало означити као лирска топонимија, резултат настојања да се све што је песнику потребно нађе у језику (а баш та топонимија је основна тематска нит у песми „Сињајевина“), али и у изузетно ефектној употреби контраста у песми „Аутопортрет са главом на столу“, песми у којој сваковрсне опасности и недаће не могу да из необјашњивог дремежа прену онога чији је једини одговор: „а мени се спава“. И чини се да у нашој књижевности не постоји ефектнија слика тог одустајања од саме потребе да се у свету постоји као активно биће од ове Симовићеве песме. А та песма је и настала из потребе да се једна књижевна слика повеже са најширим могућим смисаоним контекстом – са нашим временом и човековим доживљајем сопственог положаја у њему. Настојећи да укаже на суштински задатак поезије, Фридрих Хелдерлин у песми „Спомен“ (превод Ивана В. Лалића) каже: „али оно

што траје заснивају песници“. Љубомир Симовић је у својим песмама показао како се заснива једна слика света која ће, баш због тога што је песничка, што је изведена у језику, трајати.

Љубомир Симовић

ГОСТ ИЗ ОБЛАКА

Скочањеним рукама пригрћући
ћебе око промрзлих рамена,
с ногама у мојим цокулама,
неки се бог крај наше пећи греје.

Жене у пећ трпају цепанице,
греју воду за купање, черупају кокош,
кувају му чајеве, привијају
ракијаве и зејтињаве облоге,
износе погачу, крушке из водњике,
лубеницу из сандука зоби,
из подрума доносе ракију,
с тавана скидају
буђаве шунке, сиреве пуне црва.

Док се он греје, док једе и пије,
и док, једући и пијући, слуша
њихове молитве, које не разуме,
ја, бос и гладан,
кроз прозор гледам у мрак:

снег завејава кубик дрва.

ПЕСМА О КОМАНДАНТИМА

Кроза нас галопом, пуцајући,
певајући и халачући, пројакхаше,
изјакхаше пред нас са заставама,
и сад пред нама – шкрипећи седлима,
фишеклијама, опасачима, футролама,
рукавицама, ремницима и чизмама – јашу

команданти, на рамену са псећом,
овнујском, свињском главом, и телећом.

Певајући оно што нам се не пева,
и славећи оног ко нам се не слави,
идемо и стижемо и где нисмо хтели:
на празно место, на које пада мрак.

Командантима ни трага, ни гласа.

Куда су, кад су, како су нестали? –
с наших рамена питају се псеће,
овнујске, свињске главе, и телеће.

БУЋЕЊЕ

Чизмом у ребра пробуђен, поскочих,
натукох капу, обух цокулу, потрчах,
трчим из све снаге, не трчим но летим,
летим брзо, брже, најбрже што могу,
не стигох ни до капије, а капа
ми појела главу, а цокула ногу!

ПЕСМА О НОШЕЊУ ОДСЕЧЕНЕ ГЛАВЕ ДУШАНА РАДОВИЋА КОНДОРА КРОЗ СЕЛА И ПРЕКО ПЛАНИНА ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ

Душан Радовић Кондор је заклан
јер је клао.

На прагу команде, на самом прагу пакла,
брат га заклане жртве ножем закла.

Заклан Кондор паде у јесењу траву,
осветник допаде и одсече му главу.

Диже је на мотку и разви заставу,
па с главом одјаха низ шуму храстову,

и јаше, кроз јелове, брезове шуме, и букове,
 кроз бежаније, кроз разбијене пукове,

касом и галопом, низ пољане,
 дижући увис препелице и вране,

ноћевајући на месечини, крај жара,
 на коњу једући, будећи добошара,

с Лима и Увца на Повлен и на Маљен,
 кроз пошту срушену, кроз млин до темеља спаљен,

свакој пијаци, свакој цркви, свакој кући,
 одсечену главу показујући.

А одсечена је глава, косе плаве,
 више од живе говорила главе:

да се нисмо одмакли од пакла
 ако је стрелац стрељан, ако је кољач заклан.

ИСТОЧНИЦЕ

Ко каже да ће сведи и јунаци?

Иду удовице јунака, иду
 мајке светаца, пекара, бојација
 – бежите с пута! – иду веренице
 и сестре мртвих ђака и регрута!

Иду пред касарне и затворе, иду
 на стратишта, бојишта, губилишта,
 иду, од цеђа изједених руку,
 с торбом на леђима, с колевком на куку!

Иза мужева, који носе пушке,
 кроз крај спаљен, опустошен и го,
 оне, ко утвари, носе иглу и конац,
 носе брашно, сапун, шибицу, со.

Ко каже да у светлост? Иду у мрак,
из ког се и звер, престрављена, враћа,
иду кроз крв, кроз коју не могу мужеви,
иду кроз грех, кроз који не смеју браћа!

Не палите им пећ ни петролејку
– њима је топло и светло и без ватре!
Вратите у шкрињу вунене чарапе
– оне ће и босе преко снежних гора!
Не спремајте им, лађари, једра и весла
– оне ће и без лађе преко мора!

ДОМОДРЖНИЦЕ

Жене које перу кошуље лоповима,
које убицама пресвлаче постељу;

жене које кувају липов чај
и сипају га прехлађеним целатима;

које издајницима рукавице плету,
и паликућама лампу над вечером пале;

којима нико није толико грешан
да га не окупаш, не нахраниш, и не огрејеш,

и нико толико грешан
да му не помогнеш,

и нико толико туђин
да га оставиш у невремену пред вратима.

ЗИМСКА ЗОРА

Колко бисте гладних нахранили,
Колко голих и босих обукли,
да сте шили колко сте вешали,
и да сте кували колико сте тукли?

Да сте зидали колко сте рушили
 – ил да сте лежали, да прстом нисте макли! –
 колико би се димњака у долини
 димило сад, у зимској зори и магли?

СЛОВО О СВЕТЛОСТИ

Са цокулама око врата, бос,
 разоружан, раскопчан, слободан,
 кроз ослобођена и спаљена поља,
 кроз миниране њиве, пуне блата,
 враћам се кући из рова и рата!

На кући нигде црепа ни прозора,
 у кући ничег, ни столице, ни лонца:
 оно што нису опљачкали војници
 разградили су и разнели сељаци!

Леђима наслоњен на срушену кућу,
 у којој расту коприва и трава,
 и око које се више ни лимару,
 ни зидару, не вреди трудити,

седим на сунцу, међу маслацима,
 и не знам шта је већа милост и радост:
 овом светлошћу огрејан заспати,
 или се њоме обасјан пробудити!

КЛОШАРСКИ ТРАКТАТ О ХЛАДНОЋИ И ТОПЛОТИ

По Лао Цеу

Можда последња у овој години,
 сија и зуји јесења осица.
 Пламти, гаси се и угашен труне
 међу жутим тиквама сунцокрет,
 догорева и осипа се невен.

Прелазимо на зимско рачунање времена:
 сутра ће у 9 бити 8.
 Зиму спокојно дочекује онај
 ко је дрвима напунио подрум,
 онај ко је спремио зимницу,
 ко је топло обувен и одевен.

Одевен у кострет, међутим, и обувен
 у распарене цокуле, ја зиму
 славим као доба и царство топлоте!

У снегу испод Панчевачког моста,
 над ватром у бурету грејући дланове,
 као да ту ватру благосиљам,

вама у вашим пословним центрима,
 вама у вашим резиденцијама,
 с камерама, каминима и четинарима,

озарен овом благословеном ватром,
 из које кошава разноси варнице,
 могу да вам кажем и потпишем свима:
 ништа није топло тако као зима!

БЕОГРАДСКИ ЛЕТЊИ ФЕСТИВАЛ

*Terratoria,
 изложба скулптуре од тџеракоше
 на Трпу Републике у Београду*

1.

Глинени људи, глинена деца и жене,
 рониоци, рибари и пливачи,
 запосели су буквално цео трг,
 раширили се и раскомотили се,
 између Културног центра и „Руског цара“!

Освојили су оба водоскока,
 населили се у води и крај воде!

Забацују удице, као у језеро,
скачу с мостова, као да је река,
отискују лађе, као да је море!

На обали једне од тих вода,
глинена госпа листа глинену књигу,
глинена девојка бере глинено цвеће,
а на насипу глинене ратни ветеран
изува или обува глинене чизме!

2.

Шта је ово у овом птичјем гнезду?

Јесу ли ово ђулад или јаја?

Ако су јаја,
да ли ће из њих да се излегу врапци?

Ако су ђулад,
да ли ће да се излегу артиљерци?

3.

Јесу ли ове глинене рваче,
ове тркаче и бацаче диска,
јесу ли ове глинене богове,
полубогове, краљеве и хероје,
умесили ученици Родена,
Мајола, Мура или Бранкусија?

Неко је од глине, по сећању,
умесио бога вина, Диониса,
неко бога Сунца, Аполона,
неко богињу лова, Артемиду,
неко Атenu, богињу мудрости!

Неко је засукао рукаве и умесио
Агамемнона, мрачног краља Микене,
и, од исте глине,
лакедемонског краља Менелаја!
Најлепшу међу богињама и женама,

неко је умесио Хелену,
чија је лепота ископала Троју
и јунацима напунила Хад!

Неком су, да би умесио Зевса,
дотерали сто кола иловаче!
А њему би и двеста било мало!
А неком је и само један чанак
иловаче и воде био доста
да умеси планине с долинама!

Неко је целог живота сањао
да умеси Брисеиду како се буди,
а добио је сто сребрних драхми

да умеси, и умесио је,
Хектора како убија Патрокла,
и Ахила како убија Хектора!

Изубијаног воденим песницама,
неко је умесио Одисеја у мору,
а неко земљотресца Посејдона,
који му је лађу торпедово!

Неко је по сећању начинио миша!
Чак и онај ко се ничега не сећа
покушао је да умеси од глине
оно чега не може да се сети!

4.

А онда је с Трга Републике,
из улица Дечанске и Македонске,
све рушећи и разбијајући,
без разлике, богове и контејнере,
круне и лонце, главе и семафоре,
у стопу праћена полицијским кордоном,
нагрнула светина пуна беса!

Летеле су каменице и цигле,
којима су разјарени момци
разбијали у бесу излоге,

летели су глинене богови,
којима су гађали полицајце!

Летеле су бомбе са сузавцем,
летели млазеви водених топова,
звиждали су гумени меткови,
којима су полицајци, заштићени
кацигама и панцирима, гађали
демонстранте а погађали богове!

А када се све то окончало,
кад су „марице“ одвезле похапшене,
амбулантна кола повређене,
а полицијски аутобуси, ципови
и оклопни транспортери полицајце,

кад су се сви разишли с попришта,
на плочнику је остао
глинени народ, претворен у блато!

Блато препуно трагова чизама,
блато које се не сећа
ни да је било Ахил, ни да је било миш!

ОБАЛА ДУНАВА КОД ВИНЧЕ

Како се могао осећати рибар,
сам на пучини Дунава, у чамцу,
кад је бог био тама која сева?

И како се могао осећати ловац
када је схватио да га из дивљег вепра,
у кога одапиње стрелу, гледа бог?

И како је тај ловац или рибар
могао да се осећа у кући
у којој су, међу харпунима,
међу глиненим чинијама и лонцима,
поред пећи од глине и плевне,
с њим живели и кокошке, и бог?
Да ли је у оно доба у човеку,

уз бога, било места и за вука,
места за орла, за змију и храст?

И да ли је његов чукунунук,
уверен да ће бити више човек
ако мање буде био вук,

и да ће самом богу бити ближе
ако од змије буде био даље,

идући све даље и даље, у даљину
из које се не виде ни вук,
ни орао, ни мишеви, ни храст,

као до циља, стигао до нас?

ВЕДАР ДАН

Не памтим у свом веку овакав дан!
Вода се радује зато што је вода,
крила се радују зато што су крила!
Капија Карла VI се радује
зато што је Капија Карла VI!
Чак и сенка храста, у коју улазим,
радује се што је сенка храста!

Излазећи из те сенке, видим:
плаво се радује зато што је плаво,
жуто што је жуто, ветар што је ветар,
и оно бело перо се радује
зато што је бело које носи ветар!

Али све то превазилази пчела,
која зуји над цветом коприве,
и која се радује зато што осећа
да није само пчела, него и тачка,
у којој почиње и завршава се
онај велики венац или видик,
који склапају коприва, маслина,
моруна, тигар, лептир, кантарион,
орао, Хомер, Арарат и бог!

ПРИЈАТЕЉИМА КОЈИ НАПУШТАЈУ
БЕОГРАД И НАСЕЉАВАЈУ СЕ
У СЕЛУ НА ОБАЛИ ДУНАВА

Нек вам је, пријатељи, срећно усељење
у ту белу кућу у Белегишу!

Нека да Бог
да испод њеног високога крова
и пространога и сувог тавана
нађете благо које сте тражили!

Нека се светлост ваше сремске куће
види и са банатске обале Дунава!

Нека вам се дунавска пучина
изведрава у свим прозорима!

Нека вам с дудова, црних и белих, капљу
црне и беле дудиње на сто!
Нек вам над кровом лете дивље гуске,
нек вам око чамца пливају кечиге!

Нека вам сунце севне и из облака,
и из холбе карловачког вина!

Путем којим се силази на Дунав
нека вас срећу ваши суграђани,
рибар, месар, поштар, виноградар!

Нек у ваш речник улазе живе речи,
прекретуша, тава, лебарица,
горња вода, дојна и тиквара!

И нека вас науче дуги дани
да паука на вуненом рукаву
читате као поруку из далека!

* * *

Гледајући вас како се селите
из престонице у рибарско село,
сви закључују како се ваш свет,
који је некад обухватао Кипар,
Кастиљу, Каракорум, Јерусалим,
смањује и своди на Ченту, Баранду,
на Стари и Нови Сланкамен и Крчедин!

А при том нико не схвата да ваш свет,
смањујући се, постаје све већи!

ДЕСЕТ ОБРАЋАЊА БОГОРОДИЦИ ТРОЈЕРУЧИЦИ ХИЛАНДАРСКОЈ

Мајко Слова и Спаса, Тројеручице,
нека наше чамце у благе луке
из густих олуја с пучине доведу
птице, излетеле из Твоје треће руке!
Тројеручице, катанце, браве и врата,
браћу у казану олова које кључа,
све што су безбројне руке закључале,
нека нам Твоја трећа рука откључа!

Тројеручице, док нас лове и мере
метром, литром, кантаром, тегом и врећом,
Ти, двеју руку склопљених пред кантарцијом,
измери нас, и помилуј нас, трећом!

Док се затварају све капије, сви капци,
пред смрадом наших грехова и рана,
Тројеручице, нек нам се отвори црква
на Твојој трећој руци сазидана!

Док кишу проткива суснежица, и вук,
риба и врана крећу на нас, у лов,
бескућнима у вејавици, Тројеручице,
Твој трећи длан нека нам буде кров!

Голе, млаћене моткама, секирама,
оборене под ноге, и дотучене

у подножју брда уз које смо се пели,
трећом нас руком, Тројеручице, исцели!

И узвиси, трећом руком, Тројеручице,
све оне који су, стотинама руку,
стотинама година, из жетвених слама,
бацани на дно казана и јама!

У овом свету несланих мора и јела,
док нам се броје последњи тренуци,
нек засветли, нек нас осоли, Тројеручице,
со суза, скупљена у Твојој трећој руци!

Тројеручице, луко и утехо,
мајко чокоту ког распињу и туку,
смилуј нам се, грешним и убогим, и прими
душе наше у Твоју трећу руку!

Двема рукама сахрањене, Тројеручице,
у ову земљу, испуњену мџком,
нек нас из ове црне земље у облак
понесе храст, засађен трећом руком!